

ชื่อเรื่อง การสร้างพื้นที่ต้นแบบในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่เมือง ของชุมชน
สามัคคี ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม

ชื่อผู้วิจัย กิตติศักดิ์ ไกรจันทร์ และคณะ

บทคัดย่อ

การศึกษาการสร้างพื้นที่ต้นแบบในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่เมือง ของชุมชน
สามัคคี ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
(Participatory action research) วัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาสถานการณ์และบริบท ผู้สูงอายุใน
ชุมชนสามัคคี ศึกษาองค์ความรู้ ระบบและกลไกการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุของชุมชนและภาคีที่
เกี่ยวข้อง ศึกษาปัญหาและสุขภาพของผู้สูงอายุ ในการให้บริการเกี่ยวกับการจัดการสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในชุมชนสามัคคี และสร้างพื้นที่ต้นแบบในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่เมือง
ดำเนินงานระหว่างเดือนพฤษภาคม 2555 ถึงวันที่ 1 เดือนตุลาคม 2555 กลุ่มเป้าหมายหลักใน
การศึกษาและทดลองปฏิบัติการคือ กลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 352 คน การ เก็บรวบรวมข้อมูลจาก
กลุ่มเป้าหมายรองในการทดลองปฏิบัติ คือ บุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชมรมผู้สูงอายุ/
ชมรมรักษาสภาพ/อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 25 คน อาจารย์พยาบาล วิทยาลัย
พยาบาลศรีมหาสารคาม จำนวน 10 คน เจ้าหน้าที่พยาบาล ศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง จำนวน 5 คน
การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ใช้ระเบียบการวิจัย การรวบรวมข้อมูลแบบการวิจัยเชิง
คุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสาร การรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณใช้
แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สถานการณ์และบริบท ผู้สูงอายุในชุมชนสามัคคี

1.1 ชุมชนสามัคคี แบ่งพื้นที่ออกเป็น ชุมชนสามัคคี 1 และชุมชนสามัคคี 2 มีจำนวนหลังคา
เรือนทั้งสิ้น 776 หลังคาเรือน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,581 คน มีโครงสร้างพื้นฐานชุมชนที่เพียงพอ
ประชากรส่วนใหญ่จึงเป็นกลุ่มวัยแรงงานที่อพยพย้ายถิ่นจากพื้นที่อื่น ทำให้ความสัมพันธ์ของประชาชน
ในชุมชนลดน้อยลง มุ่งประกอบอาชีพทำมาหากินเพื่อการอยู่รอด แต่อย่างไรก็ตามประชาชนในกลุ่ม
คนดั้งเดิมซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ ยังคงมีความสัมพันธ์ภาพที่ดี อยู่ร่วมกันฉันท์เครือญาติ มีการจัดตั้งกลุ่ม
เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อเอื้อต่อการบริหารจัดการให้เกิดขึ้น โดยมีกลุ่มดังนี้ 1) กลุ่มชมรมรักษาสภาพ 2)
กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน 3) กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ชาวคุ้ม และ 4) ชมรมผู้สูงอายุทักษิณนคร

1.2 บริบทผู้สูงอายุในชุมชนสามัคคี จากการสำรวจพบว่าผู้สูงอายุ จำนวนทั้งสิ้น 544 คน คิดเป็น ร้อยละ 15.19 ของประชากรทั้งหมด มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 68.11 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 61.60 โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพอเพียงของได้ประจำเดือน มีสวัสดิการจากภาครัฐ คือ เบี้ยยังชีพผู้พิการและเงินบำนาญ ได้รับสิทธิการรักษาทุกคน ส่วนใหญ่ใช้สิทธิบัตรประกันสุขภาพ รองลงมาคือสิทธิข้าราชการ

2. ภาวะสุขภาพ โดยส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่สุขภาพปกติ ไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 53.12 มีภาวะเสี่ยง ร้อยละ 7.16 และ เป็นผู้ป่วยโรคเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง หรือคิดเป็น ร้อยละ 39.70 ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด ซึ่งในจำนวนนี้เป็นผู้สูงอายุที่ขาดความสามารถในการดูแลตนเอง (ติดเตียง) ร้อยละ 2.94 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาการเห็นร้อยละ 73 ไม่มีปัญหาการได้ยิน ร้อยละ 87.90 ไม่สูบบุหรี่/ยาเส้น/ยาสูบ ไม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ จากการสำรวจข้อมูลใน 6 เดือนที่ผ่านมาไม่มีผู้สูงอายุเจ็บป่วยจนต้องอยู่โรงพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 88.90 ส่วนใหญ่เมื่อท่านเจ็บป่วยหรือมีปัญหาด้านสุขภาพท่านเลือกใช้บริการสุขภาพโดยไปสถานพยาบาลที่มีแพทย์ การออกกำลังกาย ผู้สูงอายุในชุมชนออกกำลังกาย/กิจกรรมทางกายอย่างน้อย สัปดาห์ละ 3 วัน และออกวันละ 30 นาที ผู้สูงอายุยังคงมีบทบาทในฐานะผู้นำครอบครัวและโดยส่วนใหญ่เป็นผู้ตัดสินใจหรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ที่สำคัญของครอบครัว ผู้สูงอายุที่สามารถดูแลตัวเองได้เมื่อเจ็บป่วยจะมีผู้ดูแลซึ่งเป็นบุตรหลานและญาติ

3. องค์ความรู้ ระบบและกลไกการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุของชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง การศึกษาพบหน่วยงานในชุมชนได้แก่ 1) ชมรมผู้สูงอายุ 2) ชมรมรักสุขภาพ 3) กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน 4) องค์การด้านการศึกษา ได้แก่วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 5) องค์การภาครัฐ ได้แก่ ศูนย์แพทย์ชุมชนเมืองสามัคคี ในสังกัด และเทศบาลเมืองมหาสารคาม

4. ปัญหาและสุขภาพของผู้สูงอายุ ในการให้บริการเกี่ยวกับการจัดการสุขภาพของ

ผู้สูงอายุในชุมชนสามัคคี จากการศึกษพบว่า ปัญหาด้านสุขภาพ โดยพบผู้สูงอายุมีภาวะเสี่ยง จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 7.16 และ เป็นผู้ป่วยโรคเรื้อรัง จำนวน 216 คน เช่น โรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง หรือคิดเป็นร้อยละ 39.70 ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด ซึ่งในจำนวนนี้เป็นผู้สูงอายุที่ขาดความสามารถในการดูแลตนเอง (ติดเตียง) จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.94

5. การสร้างพื้นที่ต้นแบบในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่เมือง จากผลการศึกษาความรักและความรับผิดชอบต่อบุพการี กลุ่มองค์กรที่มีในชุมชนมีการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการส่งเสริมสุขภาพ กลุ่ม อสม. มีบทบาทในการสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์แพทย์ชุมชนสามัคคีและหน่วยงานอื่น อีกทั้งองค์กรภาคการศึกษาและภาครัฐที่มีการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ ต่างเห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ได้จัดกิจกรรมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุเช่นเดียวกัน